O'QUVCHILARNING MA'NAN BARKAMOL ETIB TARBIYALANISHIDA HIKOYALARNING ROLI

Absayitova Shahlo To‘lqinjon qizi

Received: 23.10.2025
Revised: 24.10.2025
Accepted: 25.10.2025

Kalit so‘zlar:
hikoya, ma’naviy tarbiya, barkamol shaxs, axloqiy qadriyatlar, adabiyot, o‘quvchi, ta’lim, tarbiya, badiiy asar, ezgulik.

Keywords:
story, spiritual upbringing, harmonious personality, moral values, literature, student, education, upbringing, artistic work, goodness

Ключевые слова:
сказка, духовное воспитание, гармоничная личность, нравственные ценности, литература, ученик, образование, воспитание, художественное творчество, добро.

Annotatsiya. Ushbu tezisda o‘quvchilarning ma’nan barkamol etib tarbiyalanishida hikoyalarning o‘rni va ahamiyati tahlil qilingan. Hikoyalar orqali yosh avlodda ezgulik, halollik, mehnatsevarlik, vatanparvarlik kabi fazilatlarni shakllantirishning samarali yo‘llari yoritilgan. Shuningdek, adabiyot darslarida hikoyalardan foydalanishning ta’limiy va tarbiyaviy jihatlari, ularning o‘quvchilarning fikrlash hamda ijodiy salohiyatini rivojlantirishdagi o‘rni haqida fikr yuritilgan. Maqolada hikoyaning yoshlar ma’naviy olamini boyitishdagi ta’siri haqida xulosalar berilgan.

Abstract. This thesis analyzes the role and importance of stories in the spiritual upbringing of students. Effective ways to form such qualities as kindness, honesty, hard work, and patriotism in the younger generation through stories are highlighted. Also, the educational and educational aspects of using stories in literature lessons, their role in developing students' thinking and creative potential are considered. The article provides conclusions about the impact of stories on enriching the spiritual world of young people.

Аннотация. В данной диссертации анализируются роль и значение сказок в духовном воспитании учащихся. Выделяются эффективные способы формирования таких качеств, как доброта, честность, трудолюбие, патриотизм у подрастающего поколения посредством сказок. Также рассматриваются образовательные и воспитательные аспекты использования сказок на уроках литературы, их роль в развитии мышления и творческого потенциала учащихся. В статье делаются выводы о влиянии сказок на обогащение духовного мира учащихся.

Kirish. Bugungi kunda yosh avlodni har tomonlama yetuk, ma’nan barkamol etib tarbiyalash masalasi ta’lim-tarbiya tizimining eng muhim vazifalaridan biridir. O‘quvchilarni nafaqat bilimli, balki yuksak ma’naviyatli, vatanparvar, insonparvar

qilib voyaga yetkazishda badiiy adabiyot, xususan, hikoyalarning o‘rni beqiyosdir. Hikoya kichik hajmli badiiy asar bo‘lib, unda hayotiy voqealar, insoniy fazilatlar, ijobiy va salbiy xatti-harakatlar o‘z ifodasini topadi. Aynan shu jihat hikoyalarni o‘quvchi qalbiga yaqinlashtiradi. Qahramonlarning hayoti, ularning ichki kechinmalari, tanlovlari, xatolari va yutuqlari orqali o‘quvchi hayotiy saboqlar oladi, o‘zini tahlil qilishga o‘rganadi. Masalan, Abdulla Qodiriyning “Uloqda” yoki G‘afur G‘ulomning “Shum bola” asarlaridagi qahramonlar misolida o‘quvchi mardlik, halollik, mehnatsevarlik kabi fazilatlarning qadrini anglaydi. Shu tarzda hikoyalar yoshlarning axloqiy dunyoqarashini shakllantirishda bevosita tarbiyaviy vosita bo‘lib xizmat qiladi.

Hikoyalar o‘quvchilarga ezgulik va yovuzlik, halollik va xiyonat, mehr va beparvolik kabi tushunchalarni farqlashni o‘rgatadi. Har bir hikoyaning mazmunida yashiringan g‘oya — bu o‘quvchi qalbiga singdiriladigan axloqiy saboqdir. Yaxshi yozilgan hikoya bolani o‘ylashga, his qilishga, boshqalar dardiga befarq bo‘lmaslikka undaydi. Shuningdek, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni aks ettiruvchi hikoyalar yosh avlodni o‘z xalqining tarixi, madaniyati va urf-odatlariga hurmat bilan qarashga o‘rgatadi. Bu esa ma’naviy barkamollikning eng muhim shartlaridan biridir. Ta’lim muassasalarida adabiyot darslarida hikoyalardan foydalanish o‘quvchilarning fikrlash, tahlil qilish, mustaqil xulosa chiqarish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. O‘qituvchi hikoya matni asosida suhbatlar, sahnalashtirish, ijodiy yozuv mashg‘ulotlarini tashkil etsa, bu jarayon o‘quvchilarning ijodkorlik salohiyatini oshiradi, ularni so‘z qudratini his etishga o‘rgatadi.

TADQIQOT MUHOKAMASI. Hozirgi globallashuv davrida yosh avlodning ma’naviy tarbiyasiga e’tibor kuchaymoqda. Chunki zamonaviy axborot oqimlari va turli g‘oyaviy ta’sirlar fonida o‘quvchilarda mustahkam ma’naviy immunitetni shakllantirish dolzarb masalaga aylangan. Shu nuqtai nazardan, badiiy adabiyot, ayniqsa, **hikoya janri** yoshlar tarbiyasida samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi. O‘tkazilgan kuzatuv va tahlillar shuni ko‘rsatadiki, hikoya o‘quvchi qalbiga bevosita ta’sir etuvchi janr sifatida ularning hayotga, atrof-muhitga, insoniy munosabatlarga bo‘lgan qarashlarini shakllantiradi. Hikoyalarda tasvirlangan voqealar orqali o‘quvchi qahramonlarning kechinmalari bilan hamnafas bo‘ladi, ularning harakatlaridan ijobiy saboqlar oladi. Shuningdek, ta’lim jarayonida hikoyalarni tahlil qilish, suhbatlar, dramatizatsiya va ijodiy topshiriqlar orqali o‘rganish o‘quvchilarning **tanqidiy fikrlash**, **his-tuyg‘ularni boshqarish** va **empatiya** kabi shaxsiy fazilatlarini rivojlantiradi. Bu esa ularning ma’nan barkamol shaxs sifatida shakllanishiga zamin yaratadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, hikoya o‘quvchilarning faqat adabiy bilimini emas, balki axloqiy, estetik va ijtimoiy

ko‘nikmalarini ham kengaytiradi. O‘quvchi o‘qigan asar asosida o‘z hayotiy pozitsiyasini shakllantiradi, jamiyatda faol, mas’uliyatli inson bo‘lib yetishadi.

XULOSA. Xulosa qilib aytganda, hikoyalar o‘quvchilarning ma’naviy barkamolligini shakllantirishda muhim tarbiyaviy vosita hisoblanadi. Ular orqali yoshlar hayotiy tajriba orttiradi, ezgulik, halollik, mehnatsevarlik, vatanparvarlik kabi fazilatlarni o‘zlashtiradi. Adabiyot darslarida hikoyalarni tizimli va maqsadli o‘rganish o‘quvchilarning ma’naviy olamini boyitadi, ularni fikrlashga, tahlil qilishga, hayotga ongli yondashishga o‘rgatadi. Shu bois, ta’lim jarayonida hikoyaviy asarlardan keng foydalanish, ularni yosh avlod tarbiyasida asosiy ma’naviy manba sifatida qo‘llash zarur. Hikoyalar — bu shunchaki badiiy matn emas, balki o‘quvchini insoniylikka, mehr-oqibatga, hayotning haqiqiy ma’nosini anglashga chorlovchi hayot darsidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdulla Qodiriy. *O‘tkan kunlar*. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2017.
2. G‘afur G‘ulom. *Shum bola*. – Toshkent: Cho‘lpon nashriyoti, 2018.
3. Karimov, I.A. (2008). *Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Ma’naviyat nashriyoti.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ma’naviy-ma’rifiy ishlar tizimini yanada takomillashtirish to‘g‘risida”gi qarori. – 2021-yil 19-mart.
5. Jo‘rayev, A. (2020). *Adabiyot va yoshlar tarbiyasi*. – Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.